LAUSUNTO

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
Teema: Kehitysyhteistyö

Finnwatch kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostoa mahdollisuudesta lausua valtion 2018 talousarviosta kehitysyhteistyöhön liittyen.

Yritysvastuujärjestönä keskitymme lausunnossamme yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhön. Lisäksi lausumme yleisesti yritysvastuujärjestöille kehitysyhteistyövaroista annettavan rahoituksen tilanteesta.

Yksityisen sektorin erilaiset finanssisijoitukset merkittävässä roolissa – positiivisista kehitysvaikutuksista ei näyttöä

Vuonna 2018 hallitus ohjaa 130 miljoonaa kehyksen ulkopuolisena määrärahana kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin ja lainainstrumentteihin. Finnfundin pääomaa korotetaan 10 miljoonalla eurolla. Lisäksi korkotukeen ohjattava rahoitus tuplaantuu viime vuodesta ja se on esityksessä 13,2 miljoonaa euroa. Yksityisen sektorin tukemiseen ohjataan näin ollen merkittävä, yli 17 prosentin siivu Suomen kaikesta kehitysyhteistyöstä.

Budjettiasiakirjat eivät sisällä perusteluja rahoituksen jakamiselle. Finnwatch toivoo, että eduskunta on perehtynyt yksityisen sektorin kehitysyhteistyöstä tehtyihin kansainvälisiin ja kotimaisiin evaluaatioihin, joissa on järjestäen kiinnitetty huomiota yksityiselle sektorille suunnattujen finanssisijoitusten haasteisiin kehitysyhteistyössä.

– Euroopan komission vuonna 2013 teettämässä laajassa evaluaatioraportissa todettiin, että yksityisen sektorin hankkeiden luomista työpaikoista ei ollut puutteellisen dokumentaation takia näyttöä, ja että säällisen työn vaatimukset ja yritysvastuu oli usein sivuutettu rahoituspäätöksissä.[1]

– Maailmanpankin sisäinen arviointilaitos totesi julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien seurannan ja arvioinnin perustuvan lähinnä taloudellisiin tunnuslukuihin: se tutki 128 julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuushanketta, joista vain 14 otti huomioon palvelujen saavutettavuuden ja ainoastaan kolmessa

[1] Evaluation of the European Union's Support to Private Sector Development in Third Countries, 2013, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports/2013/1317_vol1_en.pdf

Finnwatch ry
Malminrinne 1 B
00180 Helsinki
Finland

info@finnwatch.org
www.finnwatch.org

huomioitiin vaikutukset köyhimpiin väestönosiin.[2]

– Suomen merkittävin yksityisen sektorin kehitysyhteistyötoimija on Finnfund. Ulkoministeriön tilaaman, vuonna 2016 julkaistun 3. osapuolen laatiman Aid for trade -evaluaation mukaan Finnfundin tapa raportoida omaksi kehitysvaikutuksekseen kaikki rahoittamiensa yhtiöiden maksavat verot ja työpaikat antavat liioitellun kuvan sen toiminnan vaikuttavuudesta. [3] Finnfund raportoi kehitysvaikutuksina kaikkien sen suorien ja epäsuorien sijoitusten työpaikat, verot ja muut omistajaohjausmuistion edellyttämät indikaattorit riippumatta siitä, mikä Finnfundin sijoitusosuus on kohdeyhtiössä tai siihen sijoittavassa rahastossa. Raportoidut luvut liioittelevat tuloksia jopa kymmenkertaisesti eikä niiden perusteella voida sanoa juuri mitään Finnfundin oman toiminnan vaikutuksista. Muista ei-numeerisista kehitysvaikutuksista, kuten vaikutuksista ihmisoikeuksiin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon tai siitä, kuinka hyvin hyödyt tavoittavat yhteiskuntien köyhimmät, arvioitsijat pystyivät sanomaan hyvin vähän, ja suosittelivat kokonaan Finnfundiin keskittyvän evaluaation tekemistä[4]. Evaluaatio on määrä tehdä vasta vuoden 2018 aikana.

– Ulkoministeriön teettämä toinen evaluaatio yksityisen sektorin kehitysyhteistyön tulosten seurattavuudesta havaitsi ongelmia yksityisen sektorin toimijoiden avoimuudessa. Raportin mukaan ”kaikkien yksityissektorille suunnattujen kehitysyhteistyörahoitusmuotojen, instrumenttien ja ohjelmien tulee kiinnittää enemmän huomiota läpinäkyvyyteen mukaan lukien aktiivinen tiedottaminen kehitysvaikutuksista ja esimerkiksi verojalanjäljestä.”[5] Näitä ongelmia ei ole korjattu ja ne edellyttäisivät myös evaluaatioraportin esittämiä muutoksia Finnfund-lakiin. Finnwatchin syyskuussa 2017 julkaiseman raportin (ks. jäljempänä) jälkeen, ministeri Mykkänen on kuitenkin ilmoittanut Finnfundin tiedonantopolitiikkaa jälleen päivitettävän[6].

– Finnwatchin maaliskuussa 2017 julkistama raportti osoitti Finnfundin sijoitusrahaston suunnitelleen aggressiivisesti veroja. Rahaston hallinnointiyhtiötä epäillään myös suoranaisesta veronkierrosta[7]. Finnwatchin syyskuussa 2017

---

[2] IEG (2014) World Bank Group Support to Public-Private Partnerships: Lessons from Experience in Client Countries, FY02–12. Washington D.C.: Independent Evaluation Group, s. 26

[3] Ulkoasiainministeriö, 2016, Evaluation – Finnish Aid for Trade 2012–2015, http://formin.finland.fi/public/download.aspx?id=160368&guid={4995BF71-73B5-41EEAB3A-0EFF9F9DD343}

[4] Ibid.

[5] Selvitys yksityissektorille suunnattujen kehitysyhteistyön rahoitusinstrumenttien arvioitavuuden haasteista, saatavilla osoitteessa: http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=163070&GUID={AF9C47F0-7A91-409F-85BF-069CFD8A73F8}

[6] Mykkänen, http://kaimykknen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/242428-finnwatch-unohtaa-kehityksen-ytimen

[7] Finnwatch, Verovälttelyä kehitysyhteistyövaroilla 2/2017, https://www.finnwatch.org/images/pdf/Finnfund_Dasos_Final_report.pdf

Finnwatch ry **info@finnwatch.org**
Malminrinne 1 B www.finnwatch.org
00180 Helsinki
Finland

julkaisema raportti[8] osoitti, että Finnfundin rahastosijoituskohteiden salamiseen ei ollut perusteita, sijoitusrahastojen vastuullisuuskäytännöissä oli vakavia puutteita ja rahastojen sijoituskohteista yli kolmannes sijaitsi ylempien tuloluokkien maissa – osa Finnfund-lain vastaisesti jopa korkean tuloluokan maissa kuten Suomessa. Finnwatch huomauttaa, että Suomi on sitoutunut ohjaamaan entistä suuremman osuuden avustaan kaikkein köyhimpiin maihin.

– Vuonna 2012 tehty korkotukiluottojen evaluaatio toteaa, että järjestelmästä puuttui asianmukainen seuranta, hankkeilla ei ollut etukäteen määritettyjä kehitysindikaattoreita ja tiedot tuloksista olivat vähäisiä tai epämääräisiä.[9] On epäselvää, onko uudella nimellä markkinoitavaa korkotukiluottoinstrumenttia korjattu niin radikaalisti, että aiemman korkotuki-instrumentin katastrofaalisen huonot tulokset voitaisiin välttää.

– BEAM-instrumentista tehtyä uutta, elokuussa 2017 julkaistua evaluaatiota ei voitu toteuttaa suunnitellulla tavalla, sillä ohjelmassa ei oltu kerätty edes perustietoja rahoitetuista hankkeista. Evaluaatio kiinnitti huomiota ohjelman monitoroinnin puutteisiin sekä yrityshankkeiden vähäisiin odotettavissa oleviin kehitysvaikutuksiin.[10]

– Pelkkä kehyksen ulkopuolinen finanssisijoituksena annettava rahoitus ei korvaa puutteita toiminnan läpinäkyvyydessä ja vaikuttavuuden osoittamisessa. Jotta finanssisijoitukset eivät näkyisi kansantalouden tilinpidossa menona niiden tulee olla markkinaehtoisia. Esimerkiksi Finnfundin tuotto on kaukana markkinaehtoisesta tuotosta: vuoden 2016 oman pääoman tuotto oli 0,1%[11]. Toiminnan kulurakenne on raskas. Viime vuoden tilinpäätöksessä yritys kirjasi alas 18 miljoonaa euroa omaa pääomaa, sillä Finnfundin sijoitusrahastojen kulut oli aiempina vuosina kirjattu harhaanjohtavasti yrityksen pääomaksi.

Yritysvastuujärjestöjen rahoituksesta

Samalla kun yksityisen sektorin kehitysyhteistyöhön on lisätty merkittävästi rahoitusta, kansalaisjärjestöjen rahoituksesta on leikattu nykyisen hallituksen kaudella yli 40 prosenttia. Juuri valmistuneet kansalaisjärjestöjen ohjelmatuen arviot toteavat kansalaisjärjestöjen työn olevan kustannustehokasta ja saavutettujen tulosten olevan monipuolisia. Tuore kansalaisyhteiskuntalinjaus lupaa Suomen puolustavan kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja - mahdollisuuksia osana kaikkea

[8] Finnwatch, Salkut auki 4/2017, https://www.finnwatch.org/images/pdf/Salkut_auki_Finnfund.pdf
[9] Ulkoministeriö, 2012. Evaluation report 2012:4: Finnish Consessional Aid Instrument, saatavilla osoitteessa: http://www.formin.fi /public/download.aspx?ID=91935&GUID={D64EA334-1D34-41F3-A845-C676920235E4}
[10] Developmental Evaluation of Business with Impact (BEAM) Programme, saatavilla osoitteessa: http://formin.finland.fi/public/download. aspx?ID=170254&GUID={5BE4F1FB-1AD3-4A2B-8FDE-0B061EBBF808}
[11] Finnfund, Tilinpäätös 2016, https://annualreport.finnfund.fi/2016/tilinpaatos/toimintakertomus

Finnwatch ry
Malminrinne 1 B
00180 Helsinki
Finland

info@finnwatch.org
www.finnwatch.org

kehityspolitiikkaansa. Nämä lupaukset eivät näy vuoden 2018 budjettiehdotuksessa.

Vaikka Suomen kehityspolitiikan painopisteenä on kehitysmaiden vastuullisen yksityisen sektorin kehittäminen ja kehitysmaiden veronkantokyvyn vahvistaminen, on rahoitusta leikattu erityisesti yritys- ja verovastuujärjestöiltä. Kaikki yritysvastuujärjestö Finnwatchin, Eettisen kaupan puolesta ry:n ja Attacin hankkeet jäivät rahoitusleikkausten jälkeen ilman Suomessa tapahtuvalle toiminnalle tärkeää viestintä- ja globaalikasvatustukea (VGK). Vain pääasiassa yritysten itsensä omistamaa yritysvastuutoimintaa rahoitetaan tällä hetkellä VGK-instrumentista. VGK-instrumentin koko vuosille 2017–2018 on vain noin 1,4 miljoonaa euroa.

Suositukset eduskunnalle

- Kehitysyhteistyön finanssisijoituksilta tulee edellyttää YK:n ihmisoikeuksia ja yritystoimintaa koskevien ohjaavien periaatteiden noudattamista, Suomen kehityspolitiikan tavoitteiden tukemista sekä avoimuutta.

- Finnfundin pääomaa tai muuta rahoitusta ei tule korottaa ennen kuin sen toiminnan positiivista vaikutuksista Suomen kehityspolitiikan tavoitteisiin, kuten köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen ja ihmisoikeuksien edistämiseen saadaan lisää tietoa.

- Vuoden 2018 talousarviossa järjestöjen kehitysyhteistyön rahoitusta tulee nostaa ja rahoituksen tulee jatkossakin mahdollistaa monimuotoisen kansalaisyhteiskunnan työ kehityskysymysten parissa.

Finnwatch ry
Malminrinne 1 B
00180 Helsinki
Finland

info@finnwatch.org
www.finnwatch.org